

ויגש

(ויגש אליו)

מד, יח

**ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר
אפך בעבדך כי כמוך כפרעה**

ויגש אליו, דבר באזני אדני: יכנסו דברי נאזניך.

צריך ביאור:

א. מדוע מעתיק בדיבור המתחיל גם את המלים "ויגש אליו".

ב. איזה קושי יש במלים "דבר באזני אדני".

(השפתי חכמים מפרש: "דאין כבוד למלך שאדם שפל ילחוש לן באוזן".
וקשה: בפרשת וירא (כ, ח) נאמר "וידבר (אבימלך) את כל הדברים האלה
באזניהם", ושם לא פירש רש"י מידי).

והביאור:

בכל מקום שנאמר שאדם דיבר "באזני" חבירו מדובר בדברים שנאמרו
בנוכחותם של יותר מאדם אחד, ו"באזני" בא להדגיש שאנשים רבים אכן שמעו
את הדברים.

(לדוגמה: "ויקרא (אבימלך) לכל עבדיו וידבר את כל הדברים האלה
באזניהם" - אבימלך עצמו דיבר לכל עבדיו (לא על ידי שליח), כך שכולם שמעו
את דבריו בעצמם. "ויען עפרון החתי את אברהם באזני בני חת" (חיי שרה כג, י)
- המשא ומתן בין אברהם לבין עפרון התנהל בנוכחותם של בני חת, כדי שגם
הם ישמעו את הדברים).

אבל בפסוקנו הרי דיבר יהודה אל יוסף בלבד, ומובן מאליו שיוסף שמע את
הדברים. ואם כן ההדגשה "באזני" למה לי?

משום הכי מעתיק רש"י בדיבור המתחיל את המלים "ויגש אליו", כי לולא
מלים אלו הי' אפשר לדחוק ולתרץ שיהודה דיבר בצורה כזו שגם כל הנוכחים
שמעו את דבריו, ולכן הדגיש "באזני" (שיוסף ביחוד יטה אזן לדברים). אבל
מכיון שיהודה התקרב במיוחד אל יוסף לפני שדיבר אליו ("ויגש אליו"), אין
צורך לכאורה בהדגשה "באזני".

לכן מפרש "כנסו דברי באזניך": אין הכוונה לשמיעה בעלמא, אלא לקליטת הדברים - הדברים ימצאו מסילה ללבו של יוסף וישפיעו עליו לשנות את החלטתו ולשחרר את בנימין.

ואל יחזר אפך: מכאן אתה למד שדיבר אליו קשות.

רש"י מדייק "מכאן אתה למד" ללמדנו שאין ללמוד ענין זה ממה שנאמר "דבר נא עבדך", אף ש"אין דיבור בכל מקום אלא לשון קשה" (ראה רש"י תשא לב, ד. שמיני י, ט. בהעלתך יב, א).

וביאור הדבר:

"דיבור" הוא לשון קשה משום שהוא מלשון ממשלה ורידוי, כמו "דבר אחד לדור" (רש"י וילך לא, ז), "ידבר עמים תחתינו" (תהלים מז, ד). נמצא, שכל סוג של דיבור המשפיע על אדם ומניע אותו לשנות את דעתו ואת החלטתו (אפילו אם זה אמירה רכה ודברי תחנונים) נקרא בשם "דיבור".

ולפי זה מובן שממה שנאמר "ידבר נא עבדך" אין להוכיח שיהודה דיבר קשות, שהרי יהודה רצה שדבריו ישפיעו על יוסף לשנות את החלטתו ולשחרר את בנימין (ראה לעיל), ואפילו אם הי' מדבר בנימה של רחמים ותחנונים אפשר הי' להגדיר את שיחו כ"דיבור".

מד, כב

ונאמר אל אדני לא יוכל הנער לעזב את אביו ועזב את אביו ומת

ועזב את אביו ומת: אם יעזוב את אביו דואגים לנו שמה ימות בדרך, שהרי אמו בדרך

מתה.

בפרשת מקץ (מב, ד) נאמר "ואת בנימין גו' לא שלח יעקב את אחיו, כי אמר פן יקראנו אסון", ופירש רש"י "שהשטן מקטרג בשעת הסכנה". וקשה: מנין לו לרש"י שיעקב חשש מפני קטרוג השטן בשעת סכנה, ואילו השבטים חששו מפני שרחל מתה בדרך?

אלא:

לפי דעתו של יעקב נטרף יוסף על ידי חי' רעה בהיותו בדרך, וכן רחל נפטרה בדרך. ומכיון שאירעו במשפחה זו שני אסונות שהיו קשורים ב"דרך", הי' ההליכה בדרך "שעת סכנה" של ממש עבור בנימין. לכן פירש רש"י שיעקב חשש שהשטן יקטרג בשעת סכנה זו (ראה בביאור לפרשת מקץ שם). אך השבטים הרי ידעו היטב שיוסף לא נטרף בדרך, ואם כן לא יכלו לומר למושל